

REGISTERBLAD

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I JÖNKÖPINGS LÄN

NRO06017 ROSENLUNDS BANKAR

Kommun: Jönköping (80)

Kartor: 7ESV 7E 1b 41

Areal: ha

Naturgeografisk region: 13 Sydsvenska höglandets centrala och östra delar.

Kust/havsregion: -

Regionindelning för sjöar och vattendrag: -

Agrara kulturlandskapsregioner: -

Landskapsformer: 3 Kullig terräng med relativ höjd 20-50 m.

Riksvärde

Jordartsstratigrafi
Klintkust (jord)

Värdeomdöme: Rosenlunds bankar utgör ett framstående exempel på geologiska ackumulations- och erosionsprocesser med inslag av särskilda biologiska värden. Kärnan i bankarnas värde är den pågående föränderligheten av olikformig landhöjning och erosion som går tillbaka ända till inlandsisens avsmältning. Bankarna utgör en nyckellokal för tolkningen av isavsmältningsförloppet i Vättersänkan. Området är lättillgängligt för studerandes exkursioner och för en intresserad allmänhet. Den landskapliga särprägel är av särskilt värde för Jönköping-Huskvarnaområdets identitet då bankarna utgör ett av huvuddragen i landskapsbilden invid Vätterns södra strand. I bankarna finns en stor koloni backsvalor, som här har en av länets få naturliga häckningslokaler. Stora delar av bankarna, liksom Skrämmabäckens dalgång, är beväxt med lövskog. I den fuktiga och lövrika miljön trivs många landlevande snäckor, bl.a. den större barksnäckan. Den lövrika miljön är också värdefull för fågellivet.

Huvudkriterier: A, E

Förutsättningar för bevarande: För att bevara områdets geologiska värden är det av betydelse att den naturliga erosionen får fortsätta och att aktiviteter som påverkar de naturliga processerna i den yttre delen av bankarna förhindras. För att bevara landskapsformen och möjligheten att uppfatta densamma måste den yttre delen av bankarna vara fri från permanent bebyggelse och liknande anläggningar.

Säkerställande: Delar av området avsatt som naturreservat 1971, utökat 1987 samt 200? för att säkerställa den långsiktiga bestående föränderligheten. Reservatsbestämmelserna förbjuder bl.a. ingrepp i marken genom grävning, plöjning, fyllning eller dylikt. Undantag från del av reservatsbestämmelserna gäller inom vissa delområden i samband med Elmia AB:s mässor.

Enligt 3 kap. 6 § miljöbalken (1998:808) skall områden som är av riksintresse för naturvården så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada naturmiljön. För riksintresset Rosenlunds bankar är skyddet mot en påtaglig skada på naturmiljön säkerställd i reservatsbeslut

daterat 200X-XX-XX. Åtgärder inom riksintresset som ligger utanför naturreservatet Rosenlunds bankar bedöms inte kunna medföra en påtaglig skada på riksintresset. Detta innebär att riksintresseavgränsningen i den del som inte omfattas av naturreservatet inte skall medföra några hinder för t.ex. uppförande av nya byggnader eller andra anläggningsarbeten i samband med underhåll eller utbyggnad av befintlig infrastruktur. Riksintresseavgränsningen motiveras av att den i ett större landskapligt sammanhang innefattar det geologiskt definierade landskapselementet Rosenlunds bankar.

Områdets huvuddrag: Rosenlunds bankar utgör en av Sveriges mest prominenta istidsavlagringar och är samtidigt med sin höga klint ett mycket karaktäristiskt blickfång för den som färdas längs Vättern söderut mot Jönköping. I ett större landskapligt sammanhang, söder om klinten, innefattar det geologiskt definierade landskapselementet Rosenlunds bankar området fram till gamla landsvägen mellan Huskvarna och Jönköping.

Vättern har genom sin långsträckt form, betydande djup, och höjdförhållandena runt sjön i mycket en karaktär av en fjord. Under den senaste nedisningen rörde sig inlandsisen i stort sett från norr mot söder i Vätternbäckens längdriktning. Under isavsmältningens avslutningsfas då isen tunnades ut över Småländska höglandet var den mäktigare isen i Vätternbäckenet fortfarande dynamiskt aktiv. Den rörliga ismassan förde med sig finkornigt moränmaterial från Visingsögruppens sedimentbergarter och isens smältvatten transporterade stora mängder grus, sand och finare material. Vid Vätterns sydände delades isen upp i två tungor; en följde det breda dalstråket söder om Jönköping och den andra styrde upp i Tenhultsdalen. I kilen mellan istungorna avsattes Rosenlunds bankar; en mäktig avlagring med i botten en finkornig morän följt av sandiga grusiga isälvsediment och på toppen en morän med enstaka stora urbergsblock.

Genom den olikformiga landhöjningen som är ett resultat av att inlandsisen var som mäktigast i norra Sverige, höjer sig landet mer i norr än i söder. Detta innebär att Vätterns vattenyta tappar mot söder. I nutid höjer sig vattenytan vid Vätterns sydände med ca 1,7 mm/år (Norrman 1964A). De nuvarande kust- och strandformerna vid Vätterns sydände är därmed resultatet av landskapsbildande processer under en allt långsammare vattenyttehöjning under ca 10 000 år med ringa påverkan av mänsklig aktivitet. Utformningen av bankarnas branta strandklint är främst betingad av de olika jordarternas mekaniska egenskaper, vågornas erosiva underminerande effekt, grundvattenutflöden och ytvattendränning. Den pågående erosionen vid Rosenlunds bankar har uppskattats till ca 0,3 m per år av Weiler (1936) och till 0,25 m per år av Norrman (1964B).

Referenser:

Arbetsgrupp för översiktlig naturinventering och naturplanering inom Jönköpings kommun, 1980: Naturinventering Jönköpings kommun.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1971 & 1987: Naturreservatsbeslut.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, naturvårdsenheten, 1971: Naturvårdsplan för Jönköpings kommun.

Norrman, J.O, 1964A: Vätternbäckens senkvartära strandlinjer. GFF 85

Norrman, J.O, 1964B: Lake Vättern. Investigations on shore and bottom morphology.

Meddelanden från Uppsala universitets Geografiska institution. Ser. A, Nr. 194.

Svantesson S-I, 1985: Beskrivning till jordartskartan Jönköping SV. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 59.

Waldermarsson D, 1984: Jönköpingstraktens landformer -före Jönköping. Småländska kulturbilder 1983. Red. Lindqvist G. Jönköpings läns museum Jönköping. Sid 43-44.

Waldermarsson D, 1986: Weichselian lithostratigraphy, depositional processes and the deglaciation pattern i the southern Vättern basin, south Sweden. Lund University. Dep. Quat. Geologisk. Lundqua thesis vol 17. Lund. 128 sidor.

Weiler, G, 1936: Jönköping. En stadsgeografisk undersökning. Thesis. Göteborg.